

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Jaarverslag Financieel Toezicht 2024-2025

Geachte Statenleden,

Jaarlijks brengen wij verslag uit over de wijze waarop het financieel toezicht op de gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen is uitgevoerd en wat daarbij opviel. De provincie heeft een wettelijke toezichthoudende taak en helpt bij het bevorderen van een gezonde financiële huishouding. Daarmee dragen we bij aan een krachtig openbaar bestuur in Zuid-Holland. In 2024 werd het toezichtregime van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen bepaald voor het begrotingsjaar 2025. In het jaarverslag wordt het algemeen beeld van 2024 toegelicht. Ook wordt er meer informatie gegeven over de huidige financiële ontwikkelingen, onder andere met betrekking tot het gemeentefonds en sociaal domein.

Voor het begrotingsjaar 2025 zijn de meeste gemeenten en gemeenschappelijke regelingen erin geslaagd voor 2025 een structureel en reëel sluitende begroting te presenteren. Eén gemeente kon geen structureel sluitende begroting opstellen, maar zij maakte in de meerjarenraming aannemelijk dat dit evenwicht hersteld wordt. Daarom staan alle gemeenten en gemeenschappelijke regelingen voor 2025 onder regulier (repressief) toezicht.

Het merendeel van de Zuid-Hollandse gemeenten (80%) heeft nog geen sluitende begroting voor 2026. Dit wordt vooral veroorzaakt door de daling van de algemene uitkering vanaf 2026 ('het ravijn'). De aanloop naar de begroting 2026 zal voor veel gemeenten vooral in het kader staan van bezuinigingen en schaarste. Dit terwijl grote maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en de woningbouw juist investeringen vragen op gemeenteniveau. Ook waarschuwt onder andere het Sociaal Cultureel Planbureau voor het onder druk komen te staan van sociale en maatschappelijke voorzieningen als gevolg van deze daling van de uitkering. Zonder oplossingen aan de inkomstenkant, bijvoorbeeld door verhoging van de uitkeringen uit het Gemeentefonds, moeten gemeenten keuzes maken binnen hun eigen begroting door lasten te verlagen (bezuinigen en investering uitstellen) of inkomsten uit belastingen en leges te verhogen. Dit kan veel inwoners van Zuid-Holland raken.

In aanloop naar het ravijnjaar 2026 is het toezicht steeds intensiever geworden. We houden niet alleen toezicht maar helpen gemeenten ook om tot een sluitende begroting te komen. Zo gaan we steeds vroeger in het jaar in gesprek met gemeenten.

Hierdoor denken we vooraf mee hoe gemeenten financiële problemen kunnen repareren in plaats van enkel achteraf te beoordelen. Door de disbalans tussen taken en middelen wordt het financieel toezicht steeds intensiever, ook als gemeenten uiteindelijk wel onder het reguliere (repressief) toezicht komen te staan. Omdat deze disbalans tussen taken en middelen alle gemeenten raakt, roepen we binnen het IPO blijvend op om het Rijk aan te sporen om gemeenten voldoende te compenseren voor hun taken. Dit is in lijn met de oproepen vanuit diverse instituten zoals de Raad van State en de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarnaast bieden we waar mogelijk, door middel van bestuurlijke afspraken rondom het inzetten van de reserves, ruimte binnen de toezichtregels. Verder lichten we, op aanvraag, onze bevindingen toe aan de gemeenteraden en voeren we gezamenlijke taakveldanalyses uit. In 2024 organiseerden we kennissessies onder andere over het thema bezuinigen. Vanwege de positieve evaluatie zullen we in 2025 een vervolgsessie organiseren. Daarnaast organiseren we dit jaar ook een bijeenkomst voor de wethouders financiën met als thema 'de Financiële positie in 2026'.

Naast de ondersteuning vanuit financieel toezicht worden gemeenten ook vanuit kwaliteit openbaar bestuur ondersteund bij de opgave waar we als bestuur voor staan. Met het programma Beter Bestuur¹ zet het college de lijnen uit voor de wijze waarop wij, aanvullend op de wettelijke taken, willen werken aan een beter openbaar bestuur in Zuid-Holland. Dat doen wij bijvoorbeeld door het versterken van de triple-helix samenwerking in regio's, het ondersteunen van Regio Deals, het organiseren van ontmoetingen voor bestuurders, raadsleden en griffiers, het aanbieden van opleidingen en leerinstrumenten en de subsidieregeling bevorderen intergemeentelijke samenwerking.

Begin 2025 het tweejaarlijks klanttevredenheidsonderzoek financieel toezicht uitgezet. Deelnemers geven het financieel toezicht een 7.8 (was in 2023 een 7.3).

Dit jaarverslag is gemaakt om u op hoofdlijnen mee te nemen in het financieel toezicht vanuit de provincie in 2024. Wij hopen dat deze verslaggeving u voldoende inzicht geeft in de financiën van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

plv. voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

M.E. van Leeuwen

¹ <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/lokaal-bestuur/programma-beter-bestuur/>

Bijlagen

Jaarverslag Financieel Toezicht 2024-2025